

T.T.

Olyan olvasókat próbálok magam elé képzelni, akik nem ismerték őt. Nem voltak a barátai, nem a kollégái, nem a tanítványai, nem hallották beszélni a rádióban, nem látták a tévében vagy a YouTube-on, s nem olvasták egyetlen könyvét, avagy egyetlen írását sem, épp csak tudták, hogy élt egy Tarján Tamás nevű irodalomtörténész, kritikus, esszéista és egyetemi oktató, akit gyakran emlegettek fönti betűnevén, s aki gyakorta maga is így szignálta kisebb írásait. Mit mondhatunk nekik róla ebben az emlékszámomban mi, alkalmi gyülekezet, akiket szellemi személyének vonzása és varázsa terelt e borítólapok közé? Hiszen a gyász és a hiány, ha nem is magánügy, mindenesetre személyes munka, olvasni pedig – báró Eötvös Józsefnek hála – ma már (majdnem) mindenki tud. Sajnos mindössze azt, hogy pórul jártak. Az újabb idők technikai révén valami keveset pótolhatnak ugyan figyelmetlen, avagy életkoruknál fogva végtelen mulasztásukból, hiszen még most is szinte élénk lép a digitális fogságból, ha előadni látjuk, emberi lényét azonban elnyelte a halál.

Ezt írta annak idején Latinovits Zoltán (1931–1976) öngyilkosságára, s e mondata negyvenkét éven át élt újraolvasatlan is szinte szó szerint bennem: „A halál nem a körülményeitől, nem a módjától, nem a helyszínétől tragikus, hanem az idejétől, mindig az idejétől” (*Kritika*, 1976/7. szám, 8. p.). Nos, ő milyen időben halt meg? – kérdezzük vele most mi, miközben senkinek nem kívánjuk a halála módját. Mármost – hiszen és persze nem a külső időről van szó – élete ívének mely pontján, hatvannyolc évesen? Korán, mondhatjuk több okból, és igazunkat talán odatúl sem vitatnák. Szellemileg mindenképp, hisz semmi okunk kételkedni abban, hogy ha a démona még húsz éven át békén hagyja a testét, ő a tőle megszokott ütemben ontotta volna mindig érdekes és magvas írásait és könyveit, és ugyanígy élénk állt volna mindig csillámló és sűrű anyagból építkező előadásaival. Korán halt meg apaként is, nem is kérdés, egy tizenhat éves fiút hagyott itt hiánya súlyos terhével. De vajon, s ez az élet fényében sütkező szemünkkel már nemigen látható, hogyan állt a démonával? Tudta- és akarta-e még szelídíteni, avagy már nagyon is fölgyűlt benne a keserűség? A kezelések elutasítása mintha erre vallana, de nem tudhatjuk, nem tudhatjuk.

Gyászfűzet ez elsősorban, még ha a fönt elképzelt olvasók több olyan pályatárs írását is olvashatják benne, akik egy későbbi időben Tamás életművének is avatott elemzői lehetnének. (Ily módon ide tartozók volnának a róla szóló nekrológok is, Borszik Péter főszerkesztő barátom azonban – helyesen – nem ad helyet a másodközléseknek. Fájón hiányzik így elsősorban a szerzőtárs és barát Reményi József Tamás nekrológon túlmutató írása [*Jelenkor*, 2018. január, 1–3. p.] vagy az egyetemi kolléga Schein Gábor érzékeny és fontos búcsúja – *litera.hu*). Néhány tekintetben azonban több is annál: Tarján Tamás önálló és társszerzős műveinek bibliográfiája már a szellemi utóélet része, a 2003-as rádióinterjú írott változata páratlan verbalitásából ment át némi maradékot, megszólal tanulmányköteteinek egyik legfontosabb kiadója, valamint az Óbudai Társaskör igazgatója is, ahol T. T. a helyi civil közönsége előtt beszélt két évtized különféle alkalmain delejes erővel életünk élmenyéről, az irodalomról.

Zeke Gyula

ROKOKÓ HINTA ÉS MÁS FORDULATOK

Ma újra az Istenek győztek. Kétségtelen, jól bírják a forgalmat – tehetetlen evickélésemet a város végtelenített jelei közt – ez a gondolat hajt előre.

A Kőbányai Sörgyár portálja előtt kimerülten megállok: poros fűcsomók. Egy pár elkopott vonatsín, amint a szennyezett föld alá bukik. Segít valaki? Egy debreceni rendszámú, sötétkék VW busz sofőrje ígéri, kivezet az M3-ra, ha követem.

Zuglóban végre felismerem a környéket. Kanyarodom, index-villogtatva elköszönök, még elérem a tárgyalásom végét. Közben a Fragonard vásznáról int a lány a hintán (a rokokó logója) a Louvre képüniverzumában: rózsák, indák, és a történelmi idő útvesztőjében, mosolyába fojtja XVIII. századi depresszióját, depresszióm képi őstét.

Közben én is lebegek, budapesti útvesztőmben, majd a meetingen mondataim hálójában: a Rendeszeti Minisztérium vagy Versenyhivatal lenne jó iránya a beadványoknak? Nagy teljesítmény a leeresztett redőnyök mögött, óránkét kétszáz euróért. Két buborékmentes ásványvíz, hogy rendben legyek, és elérjem a koalíció jövőjéről szóló kerekasztalt a belvárosban.

A találkozón Paul Johnson szimultaneitás-gondolatai ütnek át a jelenbe. Míg Szun Jat-szen, a radikális nyugati neveltetésű értelmiségi kiszabadul a londoni kínai követségről, Lenin kidolgozza az élcspat elméletét, hogy forradalomba vigye a nem létező orosz proletariátust, Mussolini és mentorai pedig a szindikalizmussal kísérleteznek. Mi a Godot-ban ültünk, ahol ha menne az üzlet, poénokat kapna sőre mellé a közönség.

De csak a közélet száraz pogácsái ropognak, unalmas politika unalmasan előadva. Leng a közép-kelet-európai hinta. Hogy számolok el az idővel? Ha túléltem ezt az évet, mit kezdek a következővel?

